

CONSILIUL JUDEȚEAN HUNEDOARA

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„OVID DENSUSIANU”
HUNEDOARA - DEVA

ACADEMIA ROMÂNĂ

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE ISTORIE
„GEORGE BARÎȚIU”

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ

**Între local și european –
240 de ani de la martirajul lui
Horea, Cloșca și Crișan**

NIK URSZ ALIAS HORA TUMULTUS
RUSTICANI VALACHORUM IN TRAN-
SILVANIA TURZAEZ ET ALI AUCTOR

VĂG. HŐN ALIAS KLOSKA
HŐN HŐRĂ PRINARIUS
CAPITANEUS.

CRISAN DE ROSEZ KERPENYES TIMIL
F. S. IN TRANSILV. TURZAEZ ET ALI

22 - 23 mai 2023
Consiliul Județean Hunedoara,
Sala de Ședințe și Sala Mică

Illustrissime, ac Illustrissime L. Baro Supreme Comes, et Præses!
Inclita item Tabula Continua Sudria
Domine, Domini Patrone Imperiosissime, Singulare laudissime!

Leg keserveg és Szomorú Síralmas Statusra jutá N^{ms} Hazánkban
egyik része a Parasztoknak támadása alkalmatosságá-
val akik is gyilkosságokkal, tüzekkel, s egyéb fele romla-
sokkal dúlhosszúkat szabac akaratyok szerint követtek,
s követik, a kiknek kegyetlenségeket penndval ki írni
eggyen elégtelen vagyok.

Most már a félelemmel környül vettében, kénytelenittem
életem menőségivel Nagyságodnak, és a Tekintetes N^{ms}
Tablának ez követ kezébe ki nyújtatkoztatni, mert ha
nem jövevények szerint / életemtől meg fosztatva lesznek
Sub. h^oiermo dato Kristosorol Durdusa allak, et bruggain Suon,
és Budai et bruggain Petru Horra Nevü Kapitányoktól
mind a harman küldetették én hozám Deputatusok
illyetén izenerekkel küldetették, hogy Nagyságodnak,
és a T^o N^{ms} Tablának Szándékjokat emlize Horra
Kapitányoknak, és Népeink okvetetlenül meg irjam,
mert ha nem életemtől / mint mondom / meg fosztat-
va lesznek bizonyosan: Mind ezekre én is így argumen-
talodván, hogy ha tudára nem adnám Nagyságodnak,
és a T^o N^{ms} Tablának, minden Dispositiojok nélkül
Nagyságodoknak erőszakkal meg háborgatánának: Ma-
dászor ha meg nem írom, életem et veor, és az Aram,
am is gyujtásokkal kárt szenved, és Nagyságodnak min-
den károsálla nélkül lettek volna, és azért Nagyságod-
kat alázatosan instálom, hogy ezen kénytelen ségem et
bal itéletre ne vegyék, s vélyék, sőt inkább kegyes-
geliben b^e venni alázatosan instálók.

Amely izenerek az fenn írt Horra Nevü vezérjének, és
k^or Népeinek é vála,

1° Hogy a N^{ms} Vármegye, minden Possessoratusaival együtt
a kereszt alá eskügyek. minden Magrattyáival együtt.

2° Hogy Nemesség többet ne legyen, hanem aki hol kaphat
királyi Polgálatot, abba ilyen.

3° Hogy a Nemes Possessorok a Nemes Foszágból lábaktól
vég képen ki vegyék.

4° Hogy szintén olyan adott fizetők legyenek, valamint a
k^or Contribuendo N^{ms} sek.

5° Hogy a Nemesi főla k a k^or Népek között következendő
Felséges Császáruk parancsolattya szerint fel oszto-
tassanak.

620 Ha ezekre Nagyságod, is a Tis Nms Tabla, a Nms Pofessorat
ruffokkal együtt vés aláának, bekeféget igitnek, a mely
bekefégre jegyül mint az Vasa, mint a Varos végén
és egyebb helyekre fejei Zászlót mentől hosszabb
mára fel áltani kívának

Mind ezekre pediglen Termimust prafigatának a fenn meg írt
három Deputatusok, Kora Nvü kapitányok paran-
csolatya ból, hogy Nagyságodot, is a Tis Nms Tablat
is a Nms Pofessoratustól valaki menjen Vasárnaps,
azaz 14te hujus estvára krisztora kriszson Popa
Danillához, mert ha nem: Amint fenyegetőzének: /
egész erővel kapitányokkal együtt kiték le tételék
mellett semmire tenni az helységet igyekszik.

621 n pedig ujabb is Nagyságodat, is a Tis Nms Tablat aláa-
toson követem, hogy a felekkel bátorodom alhatmat
lankodni, de a rettenetes felelem, s. a kúrtben levő dolgam
ösztönözt, hogy mind ezen izeneteket meg írjam.

Minden pediglen Nagyságodnak, is a Tis Nms Tablának kegyes
Graeciájában magamat ajánlanám, addig is örökö
bifilettel halok.

Nagyságodnak

Tis Nms Tablának

Maros helyén 11^a 96⁵
784

Alajos Solgaja
Bminek Barol

Program

22 mai 2025

09⁰⁰ – 11⁰⁰ Teatrul de Artă Deva, Sala Mare

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române
- Ioan Sebastian Bara, managerul Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva

Deschiderea conferinței:

- Mesajul și conferința domnului acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române
- Mesajul domnului Laurențiu Nistor, președintele Consiliului Județean Hunedoara
- Mesajul P. S. Nestor Dinculeană, Episcopul Devei și Hunedoarei
- Mesajul E.S. doamna Natalia Intotero, Ministrul Culturii
- Lansarea cărții: David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. 1-2, ediție îngrijită, prefață de acad. Ioan-Aurel Pop, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2025. Prezintă prof. univ. dr. Liviu Maior
- Lansarea volumului *Izvoarele răscoalei lui Horea. Seria A Diplomataria, vol. XII/1, Documentele comisiei de anchetă Iankovich*, editori Remus Câmpeanu, Ladislau Gyemant, Mircea Abrudan, Mihai Olaru, Editura Academiei Române, București, 2025. Prezintă prof. univ. dr. Cornel Sigmirean
- Moment coregrafic de evocare a Răscoalei de la 1784 oferit de Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia
- Moment muzical: conf. univ. dr. Oana Lianu

**Consiliul Județean Hunedoara,
str. 1 Decembrie 1918, nr. 28, Sala de Ședințe**

11³⁰ – 13⁰⁰ Lucrări în plen

Moderatori:

- Prof. univ. dr. habil. Gheorghe Cojocaru, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei și membru de onoare al Academiei Române
- Prof. univ. dr. Cornel Sigmirean

Prof. univ. dr. Paul Michelson, *Great Power Diplomacy, the Eastern Question, and the 18th Century Transylvanian Peasant Uprising*

Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș, membru corespondent al Academiei Române, *Răscoala lui Horea - eveniment european perceput în America*

Prof. dr. Ștefan Lemny, *Răscoala lui Horea*, „din toamnă până în primăvară”

13⁰⁰ – 13³⁰ Discuții

13³⁰ – 15⁰⁰ Pauză

15⁰⁰ – 16¹⁵ Lucrări în plen. Discuții

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș
- Dr. Costin Feneșan

Prof. univ. dr. habil. Gheorghe Cojocaru, *Comemorarea răscoalei lui Horea în presa din România întregită*

Prof. H. C. Josef Wolf, Dr. Marionela Wolf, *Răscoala lui Horea*

1784/85. *Procesele intentate răzvrătiților în lumina legislației penale imperiale și provinciale*

16¹⁵ – 16³⁰ Pauză

16³⁰ – 17⁴⁵ Lucrări în plen. Discuții

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Sorin Șipoș
- Prof. H. C. Josef Wolf

Dr. Costin Feneșan, *Ecoul răscoalei lui Horea în presa din Portugalia și Spania*

Prof. univ. dr. Mihai Drecin, *Personalitatea lui Horea zugrăvită în teatrul și filmul românesc contemporan*

17⁴⁵ – 18⁰⁰ Pauză

18⁰⁰ – 19³⁰ Lucrări în plen. Discuții

Moderatori:

- Conf. univ. dr. Ana Victoria Sima
- Prof. univ. dr. Mircea Baron

Prof. univ. dr. Nagy Levente, *Instigatori și mistificatori. Imaginea răscoalei lui Horea în beletristica maghiară din perioada 1784 – 1820*

Prof. univ. dr. Cornel Sigmirean, *Crearea națiunii. Elite și mase la 1784*

Pr. prof. univ. dr. Constantin Nacula, *Iconologia tripticului Horia, Cloșca și Crișan în presa bisericească - cu specială privire asupra ziarului „Telegraful Român” și „Revistei Teologice”, organe de presă ale Mitropoliei Ardealului*

23 mai 2025

Consiliul Județean Hunedoara, Str. 1 Decembrie 1918, nr. 28

Lucrări pe secțiuni

9⁰⁰ – 11⁰⁰ Secțiunea I – Sala de Ședințe

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Paul Michelson
- Prof. dr. Livia Coroi
- C.S. III dr. Raluca Tomi

Conf. univ. dr. Ana Victoria Sima, *Când Horea intră în istoria românilor. Alexandru Sterca Șuluțiu și prima istorie a răscoalei de la 1784*

Prof. univ. dr. Sorin Șipoș, *Reflectarea răscoalei lui Horea și a românilor în relatările călătorilor străini din Transilvania de la finalul secolului al XVIII-lea*

C.S. I dr. Veronica Turcuș, prof. univ. dr. Șerban Turcuș, *Horea, Cloșca, Crișan și Țara Moșilor în corespondența Nicolae Edroiu – Norbert Fisch*

Conf. univ. dr. Laura Stanciu, Dr. Ioana Rustoiu, *Eroii între istorie și ideologie. Cazul Horea*

C.S. I dr. Alexandru Mamina, *Reprezentări și psihologie: aspecte ale mentalului țărănesc în răscoala din 1784*

9⁰⁰ – 11⁰⁰ Secțiunea a II-a – Sala Mică

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Cristina Gudin
- Prof. univ. dr. Gabriel Moisa
- Prof. dr. Mirela Mocan

C.S. I dr. Ela Cosma, *Cauzele răscoalei lui Horea în viziunea vicecomitelui Michael Conrad von Heydendorff cel Bătrân și măsurile întreprinse împotriva extinderii răscoalei dincolo de Mureș (1784 - 1786)*

A.C. dr. Mihai Olaru, *Linguae Valachicae Gnarus. Documente în limba română în Arhiva Comisiei Jankovich*

C.S. II dr. Mircea-Gheorghe Abrudan, *Între pedeapsa autorităților și răzbunarea nobililor după horaiadă: deportarea răsculaților din Apuseni și Țara Hațegului în Banat*

Prof. univ. dr. Mircea Măran, *Răsculații lui Horea în Banatul Sârbesc*

Pr. prof. univ. dr. Florin Dobrei, „*Preoți cu crucea-n frunte...*”. *Participarea clerului hunedorean la răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan*

**Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu”
Hunedoara - Deva, Sala de Lectură**

9⁰⁰ – 11⁰⁰ Masă rotundă: *Modalități de colaborare între publicațiile științifice de istorie din România și Ungaria.*
Eveniment organizat de Comisia mixtă de istorie româno-maghiară din cadrul Academiei Române și Academiei Maghiare de Științe

Moderatori:

- Ioan Sebastian Bara, managerul Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva
- Prof. univ. dr. Nagy Levente
- Prof. univ. dr. Ioan Bolovan

Participă: prof. univ. dr. Cornel Sigmirean, C.S. I dr. Remus Câmpeanu, C.S. II dr. habil. Iosif Marin Balog, Codruța Bâlce

11⁰⁰ – 11¹⁵ Pauză

11¹⁵ – 13⁰⁰ Secțiunea a III-a – Sala de Ședințe

Moderatori:

- C.S. I dr. Alexandru Mamina
- C.S. I dr. habil. Gherghina Boda
- Pr. prof. univ. dr. Florin Dobrei

Prof. dr. Liviu Lazăr, *Comemorarea răscoalei condusă de Horea, Cloșca și Crișan în județul Hunedoara în perioada interbelică*

Prof. dr. Felicia Galiceanu, *Comemorarea a 150 de ani de la Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan și martirajul conducătorilor reflectată prin câteva publicații interbelice*

Lector univ. dr. Lucian Turcu, *150 de ani de la răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan. Semnificațiile inițiativelor culturale comemorative din anii 1934 – 1935*

C.S. III dr. habil. Dumitru-Cătălin Rogojanu, *Memoria istorică și comemorarea a 240 de ani de la martiriul lui Horea, Cloșca și Crișan*

11¹⁵ – 13⁰⁰ Secțiunea a IV-a – Sala Mică

Moderatori:

- Conf. univ. dr. Mircea-Cristian Ghenghea
- C.S. II dr. Mircea-Gheorghe Abrudan
- C.S. III dr. habil. Dumitru-Cătălin Rogojanu

C.S. I dr. Remus Câmpeanu, *Stagiul actual al cercetărilor privind răscoala lui Horea*

Dr. Angela Rus, *Editarea Colecției Izvoarele Răscoalei lui Horea. Istoric și perspective.*

Prof. dr. Delia Cora, *Cercetările diplomatului Octavian Beu privind răscoala lui Horea*

C.S. III dr. Raluca Tomi, *Posteritatea răscoalei condusă de Horia, Cloșca și Crișan. De la centenarul răscoalei la Mișcarea memorandistă (1884 – 1894)*

13⁰⁰ – 14⁴⁵ Pauză

14⁴⁵ – 16⁴⁵ Secțiunea a V-a – Sala de Ședințe

Moderatori:

- C.S. I dr. Remus Câmpeanu
- Prof. univ. dr. Șerban Turcuș
- Conf. univ. dr. Marius Eppel

C.S. I dr. habil. Gherghina Boda, *Reprezentări patrimoniale ale răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan*

Prof. dr. Mirela Mocan, *Panteonul eroilor neamului – beciul lui Horea din Câmpeni și casa memorială de la Fericeț*

Prof. dr. Livia Coroi, *Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan în memoria zonei Brad*

Lector univ. dr. Cosmin Mihaș, *Eroul popular în discursul pașoptist din Principate: romantism și personificarea istoriei.*

Prof. univ. dr. Gabriel Moisa, dr. Iulia Vaisărhofer, *Însemnări asupra răscoalei lui Horea în istoriografia pașoptistă*

14⁴⁵ – 16⁴⁵ Secțiunea a VI-a – Sala Mică

Moderatori:

- Conf. univ. dr. Ion Cârja
- C.S. II dr. habil. Iosif Marin Balog
- Prof. dr. Liviu Lazăr

Prof. univ. dr. Cristina Gudin, *Horea – personaj de roman. Elementele constitutive ale figurii eroului de la 1784*

Conf. univ. dr. Mircea-Cristian Ghenghea, *Comemorări, politicianism, istorie. Anul 1784 în presa românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea*

C.S. III dr. Daniel I. Iancu, *Troițe și monumente ridicate în 1934 pe teritoriile județelor Alba, Arad și Hunedoara, la împlinirea a 150 de ani de la evenimentele din 1784 – 1785*

Drd. Teodora-Maria Turcu, *Implicare și delimitare în aniversarea centenarului răscoalei lui Horea. Cazul Mitropoliei ortodoxe de la Sibiu*

C.S. I dr. Varga Attila, *Poliția maghiară secretă, Societatea Carpați și Centenarul Răscoalei lui Horea*

16⁴⁵ – 17⁰⁰ Pauză

17⁰⁰ – 19⁰⁰ Secțiunea a VII-a – Sala de Ședințe

Moderatori:

- C.S. I dr. Ela Cosma
- C.S. I dr. Varga Attila
- Conf. univ. dr. Mircea-Cristian Ghenghea

Drd. Floarea Pop, *Horea și Avram Iancu: simboluri ale luptei pentru drepturi în Transilvania*

Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, dr. Florin Popescu, *Mitul Eroului salvator la 1784 și 1848. Împăratul, Horea și Avram Iancu*

Conf. univ. dr. Ion Cârja, *Răscoala lui Horea în discursul identitar românesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*

Prof. univ. dr. Cristian Ploscaru, *Imaginea lui Horea în publicistica din Vechiul Regat la Centenar*

Angela Cerean, „*Ultimatul din 11 noiembrie 1784*”, cel mai valoros document programatic al răscoalei, păstrat la Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale

17⁰⁰ – 19⁰⁰ Secțiunea a VIII-a – Sala Mică

Moderatori:

- Prof. univ. dr. Mircea Măran
- Lector univ. dr. Cosmin Mihuț
- Lector univ. dr. Lucian Turcu

C.S. II dr. habil. Iosif Marin Balog, *Aspecte privind evoluția regimului silvic pe Domeniul fiscal al Zlatnei în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*

Prof. univ. dr. Mircea Baron, *Valea Jiului pe vremea răscoalei lui Horea: realități economice și habitat*

Conf. univ. dr. Marius Eppel, *Viața ecleziastică ortodoxă din Bihor după Răscoala lui Horea*

Conf. univ. dr. habil. Igor Cereteu, *Circulația cărții vechi românești la est de Prut în perioada frământărilor sociale din Transilvania din ultimul sfert al secolului al XVIII-lea*

Ilustrisime și magnifice liber baron comite suprem și Președinte!

Onorată Tablă continuă judiciară

Domnule preagratios patron și domni deosebit preaonorați!

Într-o stare destul de amarnică, tristă și jalnică a ajuns o parte a nobilei noastre patrii prin răscoala țăranilor, care cu omoruri, cu foc și alte stricări și-au vărsat și își varsă în voie furia și pe a căror cruzimi nu sînt în stare a le descrie cu peana.

Dar acum cuprins de teamă, sînt silit, ca să-mi salvez viața, să comunic următoarele Măriei Tale și Onoratei Nobile Table, căci dacă nu (după cum mi-au făgăduit) voi fi lipsit de viață: Azi au fost trimiși la mine din Crișcior Giurgiu Marcu, Ion Abrudan și din Ruda Petru Abrudan, toți trei trimiși ca deputați de căpitanul lor Horea, cu solia să scriu negreșit Măriei Tale și Onoratei Nobile Table intențiile pomenitului căpitan Horea și ale poporului său, căci dacă nu, voi fi de bună seamă lipsit (cum am spus) de viață. La toate acestea și eu așa am socotit că dacă nu le-aș aduce la cunoștința Măriei Tale și a Onoratei Nobile Table, ați fi turburați cu forța, fără ca Măriile Voastre să fi luat nici o dispoziție. În al doilea rînd, dacă nu le scriu, și viața mi-o pierd, și erariul va suferi prin incendieri, pagube, și și Măriile Vostre ați fi fost fără nici o pregătire. De aceea cu umilință rog pe Măriile Vostre să nu luați în nume de rău sila în care mă aflu, ba mai curînd să mă faceți vrednic de îndurarea Voastră.

Solia sus-scrisului conducător al lor numit Horea și a poporului său de rînd e aceasta:

- 1. Ca nobilul comitat și toți posesorii săi să pună jurămînt pe cruce, cu toate odraslele lor.*
- 2. Ca nobilime mai mult să nu fie, ci fiecare unde poate primi o slujbă crăiască, din aceea să trăiască.*
- 3. Ca nobilii posesori să părăsească pentru totdeauna moșiile nobiliare.*
- 4. Ca și ei să fie plătitori de dare tot așa ca și poporul contribuabil de rînd.*
- 5. Ca pămînturile nobiliare să se împartă între poporul de rînd potrivit poruncii împăratului, ce va urma.*

6. *Dacă Măria Ta și Onorata Nobilă Tablă împreună cu nobilii posesori ar sta pe acestea, făgăduiesc pace, în semnul căreia cer să se ridice atît pe cetate, cît și pe la capetele orașului și pe alte locuri, pe prăjini cît mai lungi, steaguri albe.*

Iar pentru toate acestea cei trei deputați mai sus-scriși, din porunca căpitanului lor cu numele Horea, fixează termen, să meargă de la Măria Ta, de la Onorata Nobilă Tablă și de la Nobilul Posesorat răspuns Duminecă, adică în 14 a acestei luni, seara, în Crișcior, la Popa Dănilă a Crișciorului, căci dacă nu (după cum amenință), se vor strădui, împreună cu căpitanul lor și sub jurămînt, cu toată puterea să nimicească orașul.

Iar eu din nou mă rog de iertare Măriei Tale și Onoratei Nobile Table că îndrăznesc a le importuna cu de acestea, dar frica îngrozitoare și focul în care mă găseam m-a îndemnat ca toate aceste solii să le scriu.

Recomandîndu-mă grației milostive a Măriei Tale și a Onoratei Nobile Table, rămîn cu stimă veșnică pînă la moarte.

Al Măriei Tale și al Onoratei Nobile Table.

Șoimuș, 11 nov. 1784.

umil servitor

Carol Brüneck. m. pria.

Traducere ULTIMATUL – 11 NOIEMBRIE 1784 – conform: David Prodan, *Răscoala lui Horea*, Vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 441-442.

